

ANDRIJA
MAUROVIĆ
STARI
MAČAK
U NOB-i

**MUZEJ REVOLUCIJE
NARODA HRVATSKE**

Trg žrtava fašizma b.b.

Zagreb

ZAHVALA

Zahvaljujemo Žarku Bekeru, Rudi Aljinoviću, Ivi Šimat-Banovu, Božidaru Smiljaniću, Mladenu Hanzlovskom, Aleksandru Vojinoviću, Veljku Krulčiću i svima koji su ustupanjem pojedinih materijala ili sugestijama pridonijeli realizaciji ove izložbe.

SPONZORI CHROMOS MONTER

na naslovnoj strani:
Partizani u buri, oslobođeni teritorij Hrvatske, 1944/45
tuš, kist, 298 x 397 mm, sign. nema

**ANDRIJA
MAUROVIĆ
STARI
MAČAK
U NOB-i**

14. svibnja — 14. srpnja 1986.
Muzej revolucije naroda Hrvatske
Trg žrtava fašizma b.b.
Zagreb

Prijevoz ranjenika, oslobođeni teritorij Hrvatske, 1944/45.
tuš, pero, 294 x 392 mm

Stari Mačak,
«Gospodar zlatnih bregova»,
Novosti 1937.

Andrija Maurović,
1981 godina

STARI MAČAK

Stari Mačak je jedan od najpoznatijih likova iz Maurovićevih western stripova /1/ koji su objavljivani u »Novostima« 1937. godine prema scenariju legendarnog Franje Matije Fuisa./2/ Već tih godina Maurović vizionarski portretira samog sebe u liku Starog Mačka s kojim se vremenom sve više karakterno i vizualno poistovjećuje. Nimalo slučajno! To je lik koji se uz ostala dva protago-

nista, Crnog jahača i Polaganu smrt, bori za pravdu i ljudsko poštenje. »Osamljenik i od tzv. civiliziranog svijeta otuđenih, taj krezubi starac, neobuzdanog ponašanja i smijeha, **prkosni buntovnik protiv nepravdnog i nasilničkog poretka, čovjek koji upućuje u oči i grudi nasilnika i otimača ne samo svoju ubitačnu tanađ, nego i — životnu istinu.**«/3/

»Ljubavnica s Marsa«, Novosti, 1935.

»Bezobzirnost«, Koprive, 1935.

— Je, čovče biš, kako vi ti idete po svijetu?
Pa sad je već hladno i okrajni je čas da obučete zimski
kombine. Čovjeka dječaku postane hladno, kad vas takvog
vidi. Treba malo voditi računa i u drugim ljudima...

»Konjuktura«, Koprive, 1935.

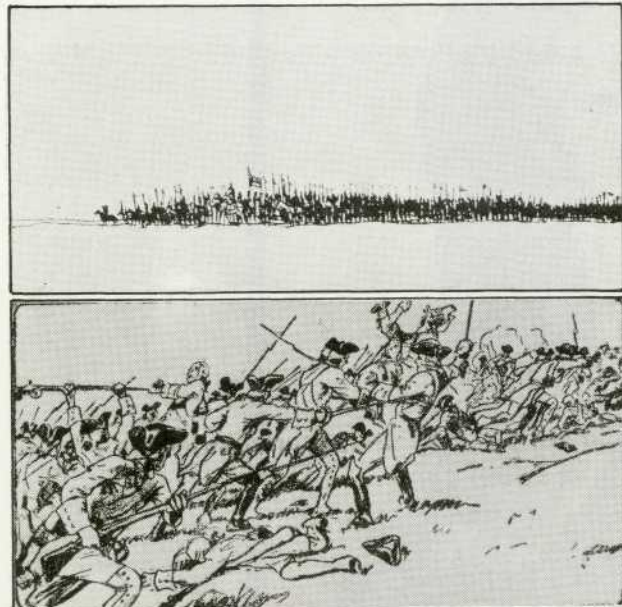
— A što se ti, megurče, toliko deša i diže tako
i zvuk, to razumijevam?
— Dosta je doba, da i ja osvojim stroja strojku.

RAZGOVARALI SMO O KOMUNIZMU I OBRAZOVALI SE

Još kao dubrovački srednjoškolac Maurović sudjeluje u razgovorima o aktualnim političkim događajima i situaciji u zemlji; o zaostalosti, siromaštvu i naročito izraženim klasnim razlikama u novostvorenoj Kraljevini SHS. Krug mladih ljevičara smiono širi ideje Oktobarske revolucije i Lenjina, a Maurović ih oduševljeno podržava. Nakon Obznane i Zakona o zaštiti države sve je, kako sam kaže: »bilo puno opasnije, pa se moralo jako paziti gdje se i šta govori«, a od proglašenja šestojanuarske

diktature, brutalno uplitanje vlasti svakodnevna je pojava. To je vrijeme doista impredivno svojom životnošću i upornim opiranjem »glavnom, neprikosnovenom mozgu režima«. Iako su otkazane mnoge premijere ili potpuno skinute s repertoara mnoge kazališne predstave, iako su cenzurirane mnoge knjige, novine i časopisi, iako je policijski zabranjeno djelovanje grupe »Zemlja«..., »Gospoda ministri i sav im redarstveni nadzor, ipak nije uspio u svojoj idiotskoj misiji.

«Ognjem i mačem», Oko, 1935

«Vjerenica mača», Novosti, 1935.

U Zagrebu se u Maurovićevom stanu na Pantovčaku okupljaju prijatelji i neki članovi KPJ. Pored ostalih tu je Ivan Goran Kovačić, Željko Gumhalter, Franjo Matija Fuis, Pero Mihočević i ostali. Sjećanje na Ivana Gorana Kovačića ukratko kazuje misao i vrijednost takova okupljanja: »uvijek se rado sjećam onog finog momka Ivana Gorana Kovačića. Zajedno smo radili u »Novostima«. Bio sam nešto stariji od njega, ali smo se lijepo družili. Bila su to romantična vremena. Svi smo bili ljevičari i ateisti. Razgovarali smo o komunizmu i obrazovali se. Šteta za Gorana da je tako jezivo nastradao. Rijetki su ljudi koji imaju podjednake i umjetničke i ljudske kvalitete.«/4/

«Ljubavnica s Marsa», Novosti, 1935.

Tih godina, točnije 1935. godine, koja inače označava početak Maurovićevih antologijskih stripova, nastaju i dva znanstveno-fantastična stripa, ali s vrlo direktnim političkim konotacijama. Naravno, da smo za one koji su ga htjeli i znali tako čitati. To su stripovi »Ljubavnica s Marsa i »Podzemna carica«. Poznata je slika kada vojnik Gusjev, koji izgledom izravno podsjeća na Lenjina, pred okupljenim Marsijancima uzvikuje: »**Živo interplanetarni proleterijat svemirskih svjetova!**«

Preko stripova, knjiških i novinskih ilustracija, karikatura, letaka i plakata Maurović jasno izražava svoje pošteno etičko i socijalno opredjeljenje.

HAPŠENJA

Okupacijom zemlje direktno su blokirane mnoge kulturne djelatnosti, a pritisak sumnje prodire u sve oblike života. Maurović sudjeluje s NOP-om od samog početka ustanka. »**Radio sam za komunizam! Propagirao sam ga.** Svaki dan smo očekivali da nas odvedu na strijeljanje u Maksimir. To su bili strašni momenti. Kad je došao onaj tamo stražar i viknuo: Taj i taj, za mnom! Ovaj upita: Da uzmem svoje stvari? Ne treba! Odbrusi stražar. To se odmah znalo da nesretnik ide na strijeljanje. Kakav li je to psihički moment bio! Strašan!«./5/ Osim ovakvog rada u štamparijama pomogao je i drugim načinima, npr. dajući za Crvenu pomoć: »tamo kod pekara... na Selskoj cesti, tamo gdje je sve bilo puno

«Knez Radoslav», Zabavnik, 1944.

ratnog i apotekarskog materijala«. Zbog svojih nazora i druženja s »opasnim« komunistima proganjali su ga i zatvarali.

1941. i 1943. godine, nakon hapšenja i uobičajene procedure vode ga u zatvor na staru Savsku cestu. Oba puta je, nakon kraćeg vremena, oslobođen. Svakodnevno prikrivanje i neizvjesnost postaju neizdržljivi i stoga u jesen 1944. godine odlazi u partizane. Obzirom da je pred sam odlazak surađivao u tjedniku »Zabavnik« /6/ glavni urednik lista Walter Neugebauer želi prikriti Maurovićev nestanak i zato nastavlja crtati u njegovom stilu započeti strip »Zlatni otok«, a Albert Kinert dovršava »Ahuramazdu na Nilu«.

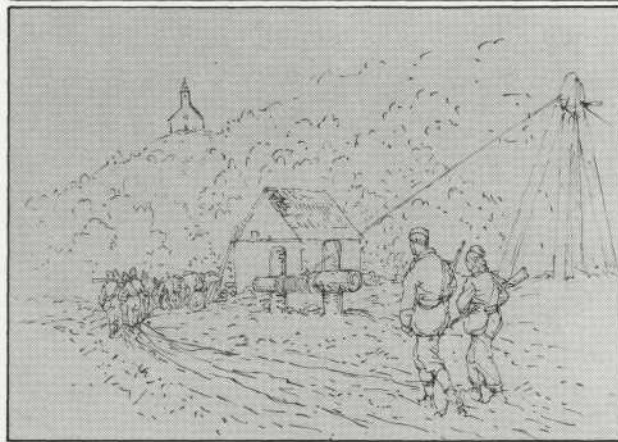
Iz narodnooslobodilačke borbe I, Topusko, jesen 1944.
tuš, kist, 201 x 292 mm

S PARTIZANIMA

Preko Odre, gdje mu je kao veza bio neki mljekar, kreće prema najbližoj partizanskoj jedinici. Nekoliko dana provodi u »niskim daščarama« obližnjeg područja, a zatim nastavlja put krajevima Banije i Korduna i stiže u Topusko. U Kulturno-umjetničkom odjelu ZAVNOH-a sreće mnoge poznate umjetnike, ali kako je odmah prebačen u Štab 8. divizije tada još nije imao prilike duže raditi s njima. Tek će se sljedeće 1945. godine ponovo sresti u Zadru i Šibeniku. S 8. divizijom duže vrijeme je u Pokuskom i okolnim krajevima: Sredičko, Pisarovina, Skakavac, Viduševac i ostalim manjim mjestima. U okviru Propodjela ONOO-a za Pokuplje osim crteža i

Drugarice, Pokupsko, jesen 1944.
tuš, pero, 297 x 397 mm

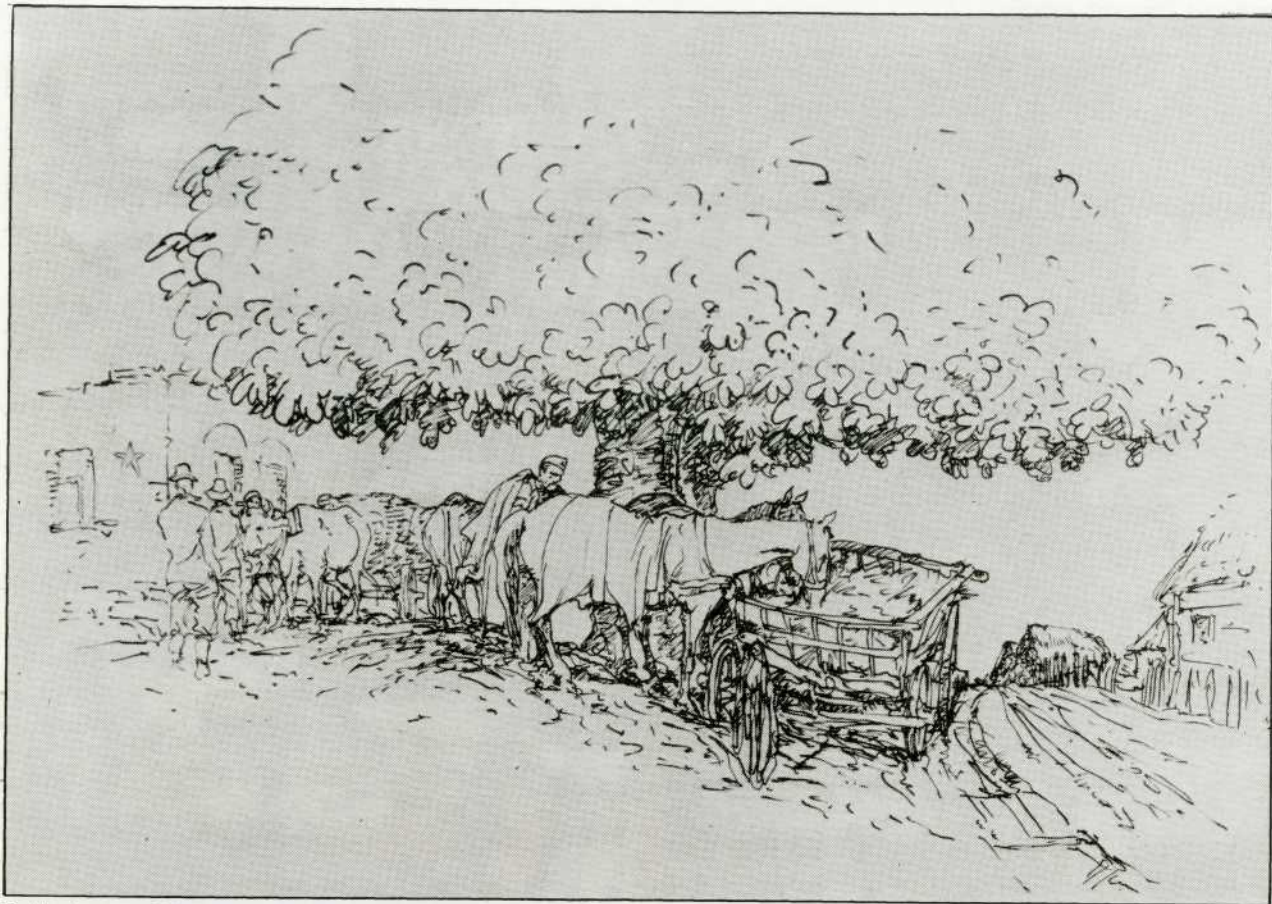

Brigade prelaze rijeku, Pokupsko, 1944/45.
tuš, pero, 290 (295) x 398 mm

karikatura radi ostali propagandni, agitpropovski materijal: plakate, političke parole, letke, pozive, zidne novine. O tome s kakvom je radošću i elanom pristupao tom poslu najbolje kaže akademski slikar Branko Kovačević: »Kada je trebalo oslikati zidove neke dvorane za prigodnu proslavu ili svečanu skupštinu, mi klasični akademci zapinjali smo iz petnih žila, ali Maurovića ne bismo stizali. Njemu je bilo čas posla nacrtati veliki lik Tita ili Lenjina. Bila ga je milina gledati kako radi. Bez pretjerivanja majstora nad majstorima. Kakva ljudina! uzme u ruke soboslikarske četke i dovikne: » Koliko veliki portret hoćete? Pet puta pet metara ili pet puta sedam metara?«/7/

Partizani na straži, oslobođeni teritorij Hrvatske, 1944/45.
akvarelirana tinta, kist, 295 x 397 mm

Pod kestenom u Pokupskom, Pokupsko, jesen 1944.
tuš, pero, 291 x 396 mm

U Pokupskom i okolici nastao je veći broj crteža koji se mogu podijeliti u tri grupe. Kriterij ovakve podjele je kako tematskog, tako i formalnog karaktera.

»**Slike iz Pokupskog**« su prva grupa tih crteža i tako ih je nazvao sam autor. Likovi i suzdržane radnje; vođenje konja, izvidnice, razgovori, poslovi oko seljačkih kola... smješteni su u naznačene pejzažne okvire. **U crtačkom postupku karakterizira ih naročito zanimljiv odnos između »nervoznog« detalja i smirene cjeline.** Oblici su izvedeni laganim, ali vrlo brzim, isprekidanim potezima, a kompozicije ostavljaju dojam jednostavnosti i sklada koji proizlazi iz sasvim određenih formalnih načela; uglavnom korištenje horizontalno postavljenih kadrova, srednjih prostornih planova i ravnih očišta. Svi su izve-

deni perom i tušem, a na nekima se vidi jedva primjetan trag olovke. Tanak, malo požutjeli papir, također je jedan od znakova prepoznavanja ovih crteža.

Likovi iz Agitpropa i okolice su grupa crteža na kojima su prikazani pojedinačni likovi u prednjem, krupnom planu. To su konkretne **realističke bilješke** o njihovom radu; muškarac čisti pušku ili popravlja, starac reže duhan, djevojka mete pod, mijesi kruh, šiva, mladi partizan piše za strojem, čita ili uči. Kompozicije su ostvarene uglavnom u vertikalno postavljenom kadru. Osim pera crtani su i kistom, pa je potez deblji, a osim tuša koristi se i lavirani bajc. Papir na kojem su ostvareni ovi crteži je vrsta tanjeg kartona s malo hrapavom površinom.

Kolona u snijegu, Šibenik, proljeće 1945.
ulje na platnu, 549 x 812 mm

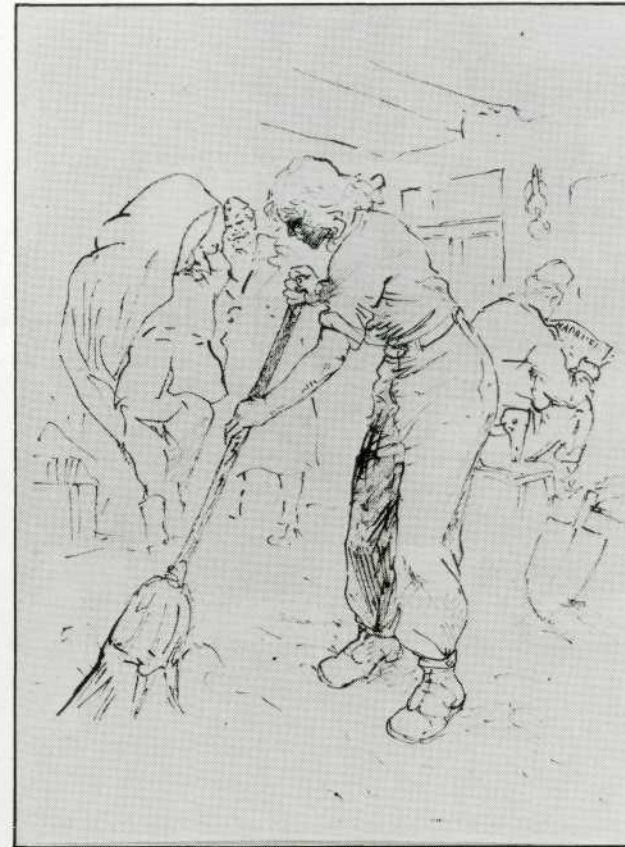

Rezanje duhana,
oslobodeni teritorij Hrvatske,
1944/45.
tuš, pero, olovka, 397 x 290 mm

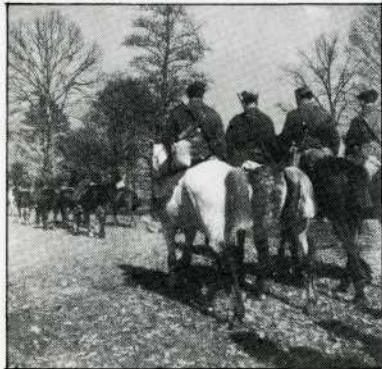
Iz partizanske kuhinje.
Sredičko, listopad 1944.
bajc, kist, olovka, 395 x 300 mm

Partizanka mete,
oslobodeni teritorij Hrvatske, 1944/45.
tuš, pero, 7 x 294 mm

Kurir spava, Sredičko, jesen 1944.
bajc, kist, 299 x 396 mm

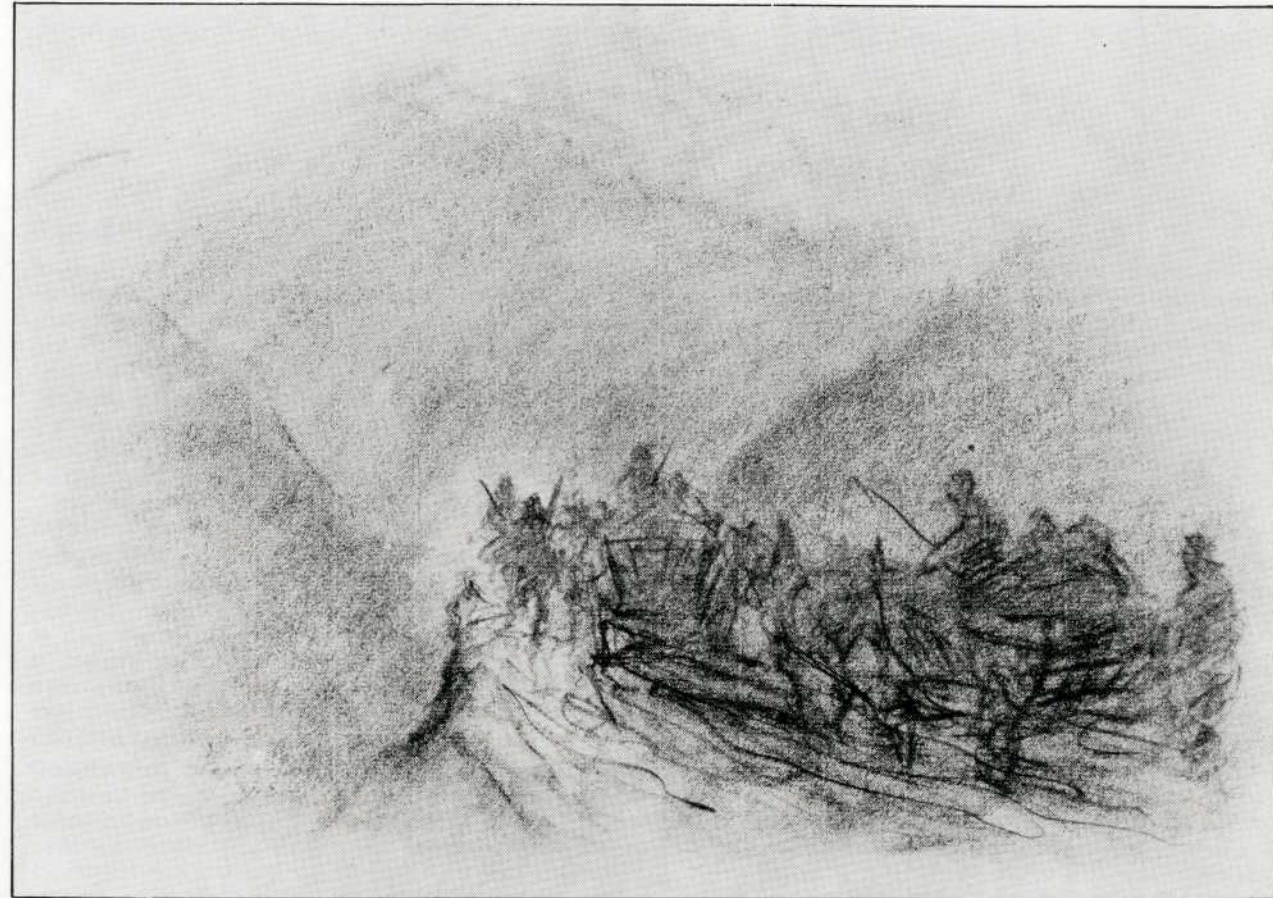

«Konjanici»

Konjanici iz Štaba 8. divizije,
zapadna Bosna, 1944/45.
tuš, tinta, pero, ugljen, 294 x 394 mm

U magli kroz Bosnu,
zapadna Bosna, 1944/45.
ugljen, 300 x 406 mm

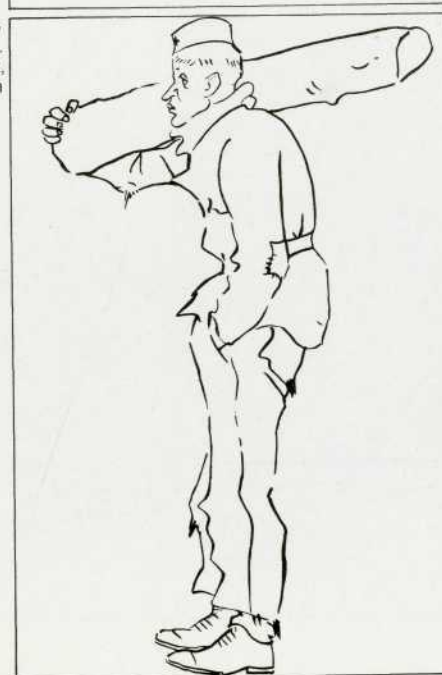
Partizanka Jasenka,
Sredičko, 1944/45.
tuš, kist,
300 x 220 mm

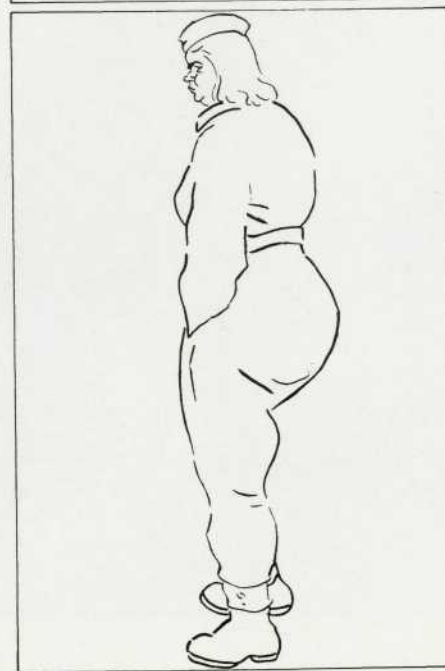
Partizan Brko,
Sredičko, 1944/45.
tuš, kist,
286 x 199 mm

Partizan Štef,
Sredičko, 1944/45.
tuš, kist,
286 x 199 mm

Partizanka Zorka,
Sredičko, 1944/45.
tuš, kist,
302 x 218 mm

KARIKATURE

Poznato je Maurovićevo predratno iskustvo crtanja karikatura. Iako je veliki broj zagubljen ili je propao, ovih nekoliko pokazanih na izložbi vjerojatno će stvoriti predodžbu o ostalima. Sigurnim i brzim potezom kista crtana su lica iz Agitpropa; partizan Dušan, Štef, Brko i Jandraš, partizanka Zorka i Jasenka. Izvučeni su i naglašeni (naročito hipertrofirani) karakteristični detalji lica ili cijele figure. Duhovitim zapažanjem bitnog i prepoznatljivog stvara jednostavne, komične tipove bez pritajenih zlobnih misli i podrugljivosti. To je **otvorena, slobodna karikatura**.

Krajem 1944. godine u vrijeme ofenzive, jedinice 8. divizije **kreću pema Cazinu**. Bio je to vrlo dug i težak put »po blatu, kiši, snijegu... neprestano naprijed«. Prolazilo se i zaustavljalo u mnogim, živopisnim bosanskim selima: Pećigrad, Vrnograč, Slatina, Skokovi. Tu su nastali crteži smiono komponiranih kolona, užurbanih kretanja, crteži prekrasnih konjanika i diskretnih, ali karakterističnih ambijentacija.

Dinamičnost svakodnevnog kretanja ogleda se u raznolikosti izbora motiva, korištenju različitih crtačkih tehnika i postupaka. Osim uobičajenih tehnika interesantna je pojava nekoliko crteža u kombiniranoj tehnici; pero, tuš, olovka i tinta, na prilično lošem, mekanom papiru. Također se ističu sfumature ostvarene ugljenom na kojima fino, pastelno sivilo pokazuje iznimno senzibilno i pametno oko. Poznavajući Maurovićevih

stripova, vjerojatno će se, gledajući baš ove crteže, najviše prisjećati nekih njegovih poznatih stripovnih slika. **Intuitivno osjećanje stripovnog prizora ogleda se naročito u izboru rakursa i očišta** (podignuto, spušteno, zakošeno, panoramsko...) **te u brzom i sigurnom pokretu rukom.**

Prestankom ofenzive Maurović se ponovo u sastavu 8. divizije vraća na prvotno, oslobođeno područje. Od važnijih događaja spominje se izložba propagandnog materijala, koju je u proljeće 1945. godine organizirao Narodni front u Pisarovini. Tada je napravio oko **dvadesetak plakata rađenih improviziranim načinima**. Umjesto bijele boje služio se krečom, a umjesto crne čađom, te crtao na kartonima i »škarniclima«. Na žalost, ni jedan od navedenih plakata danas više nije sačuvan.

U Kulturno-umjetničkom odjelu ZAVNOH-a u Topuskom gdje je bila većina likovnih i ostalih kulturnih stvaralaca, radi kraće vrijeme, da bi zatim s ostalim članovima Odjela prešao najprije u **Zadar**, a onda u **Šibenik**. Obzirom da je dobio potreban slikarski materijal /8/, a i zbog puno boljih uvjeta rada, tu je naslikao određeni broj **ulja većeg formata**, uglavnom sjećanja na prethodnu borbu. Kolone u snijegu i prijelazi preko rijeka najčešće su teme ovih slika. Kako je u likovnom stvaralaštvu NOB-e sačuvano vrlo malo djela rađenih temperom uli uljem, to značenje ovih svakako još više dolazi do izražaja.

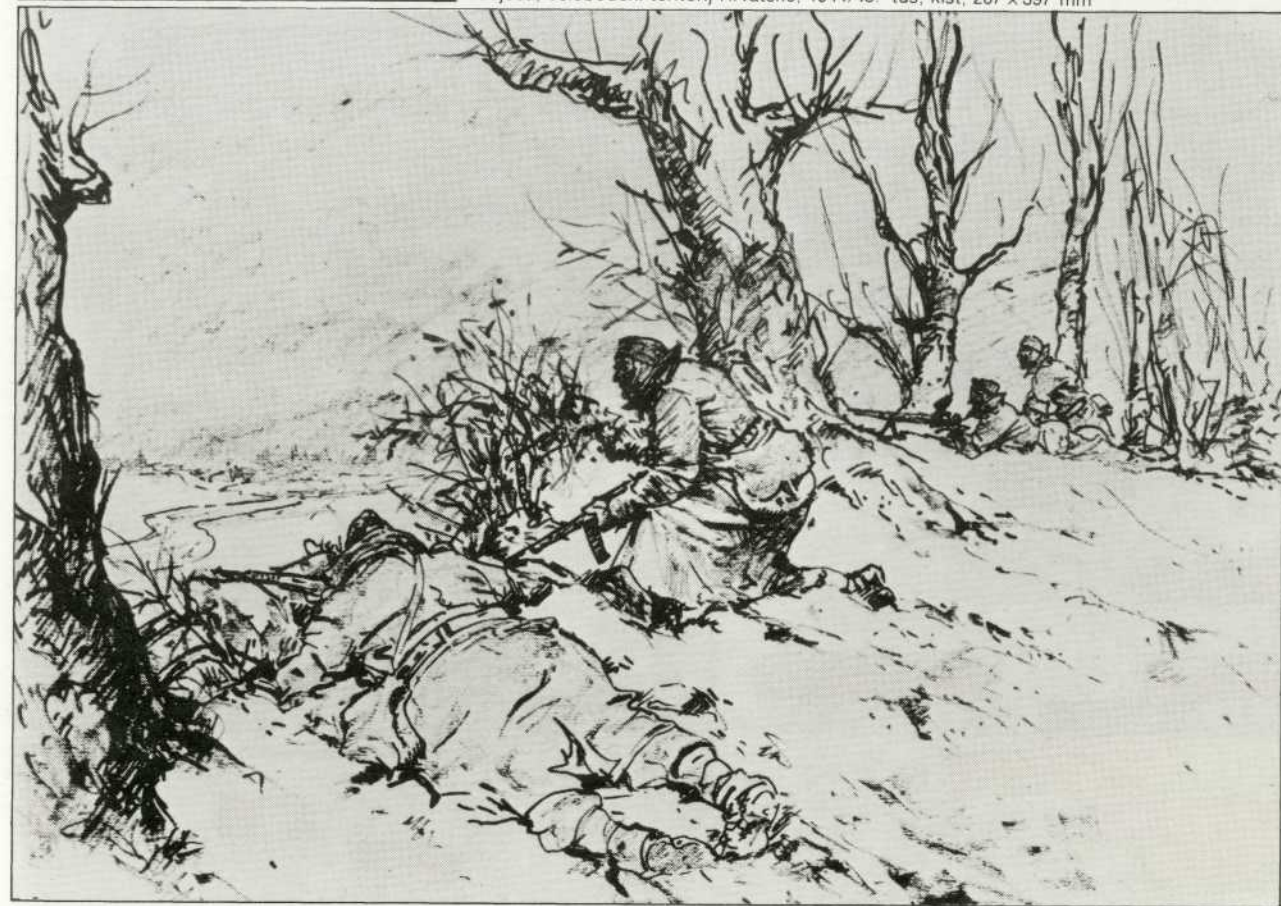

Juriš, Šibenik, proljeće 1945.
ulje na platnu, 832 x 660 mm

„Zasjeda“

Zasjeda, oslobođeni teritorij Hrvatske, 1944/45. tuš, kist, 287 x 397 mm

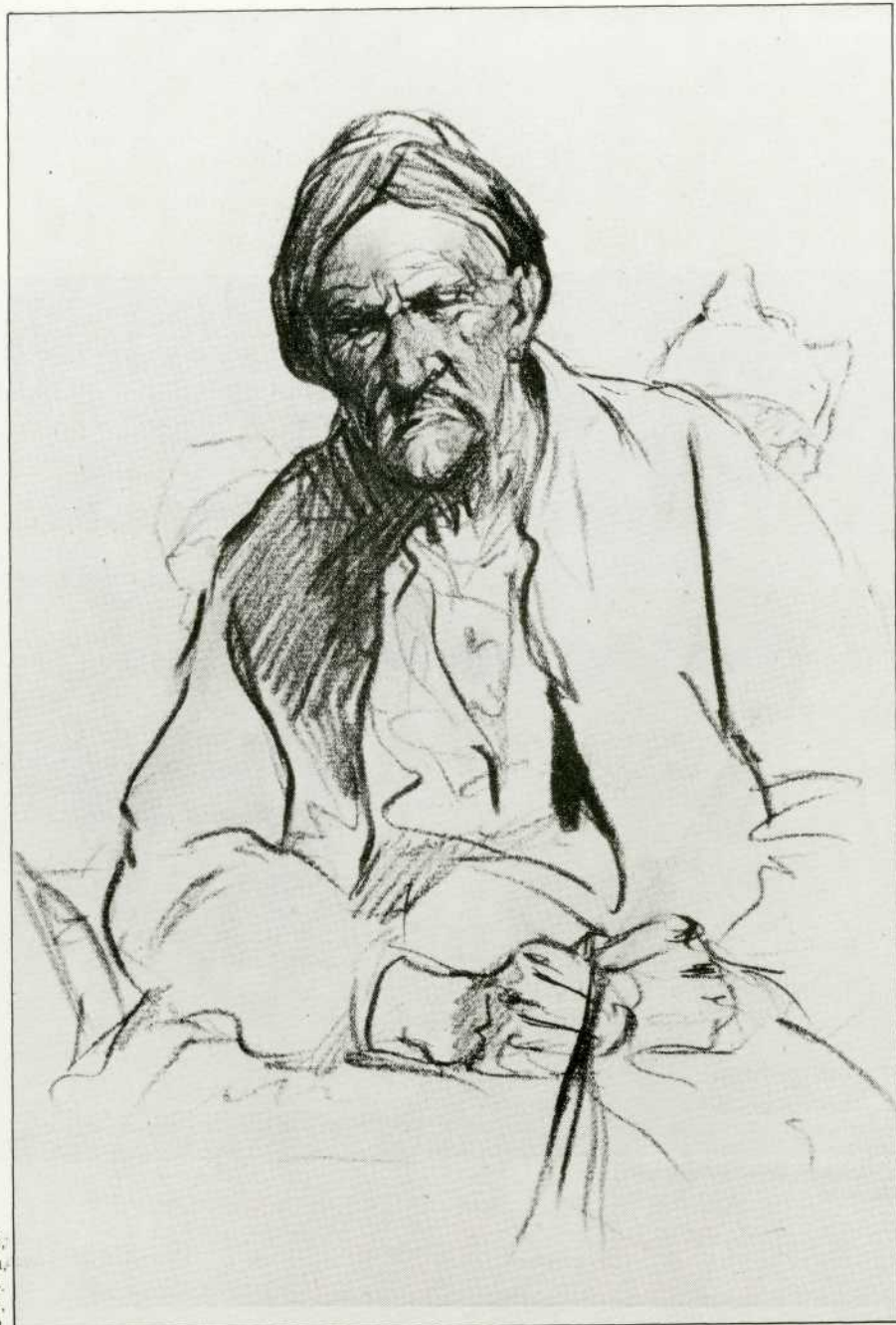

Ranjenik na seljačkim kolima, Cazin, jesen, 1944
akvarel, 201 x 291 mm

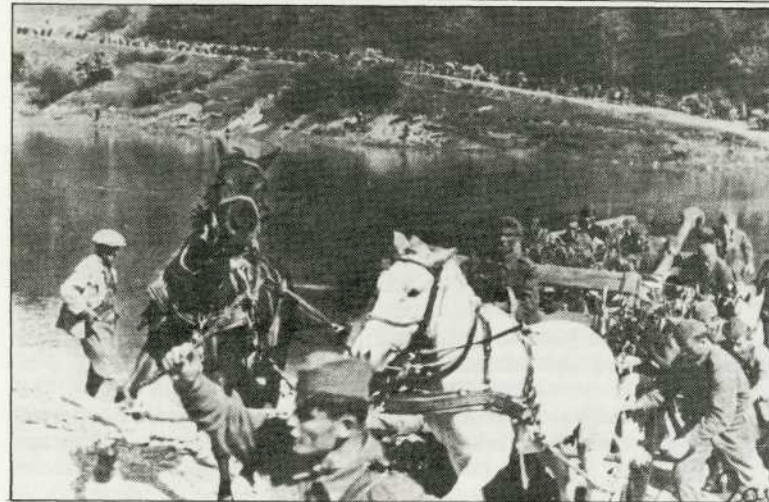
Kolona, Vrnograč, 1944/45.
tuš, pero, 208 x 298 mm

Kočijaš,
Slatina kod Cazina,
jesen 1944.
ugljen,
299 x 203 (207) mm

Prijelaz rijeke, Šibenik, proljeće 1945
ulje na platnu, 646 x 987 mm
sign. d.d.: Maurović 1945

„Prijelaz rijeke“

»Sinovi slobode«, Modra lasta, 1968.

»Protiv smrti«, Omladina, 1954.

»Sinovi slobode«, Modra lasta, 1968.

I POSLIJE RATA

O intenzitetu suživljenosti s događajima u ratu svjedoče mnogi crteži, skice, ilustracije i stripovi s ratno-revolucionarnom tematikom nastali nakon rata. »Rankov odred«, »Sinovi slobode«, »Vrijeme odvažnih«, »Protiv smrti«, »Posljednja petorica«, najpoznatiji su Maurovićevi stripovi vezani uz NOB-u./9/

Iako nisu autentični, ratni materijali, **kvalitetna obrada obe teme u jeziku stripa** značajan je prinos kako u likovnom, tako i u povijesno-edukacijskom smislu. Za razliku od većine drugih autora /10/ Maurović doista **stvaralački iskreno**, bez bitnih sadržajnih pojednostavljenja i lažne patetike stvara vrlo uzbudljive i sugestivne akcijske stripove.

MAUROVIĆEV LIKOVNI IZRAZ /11/

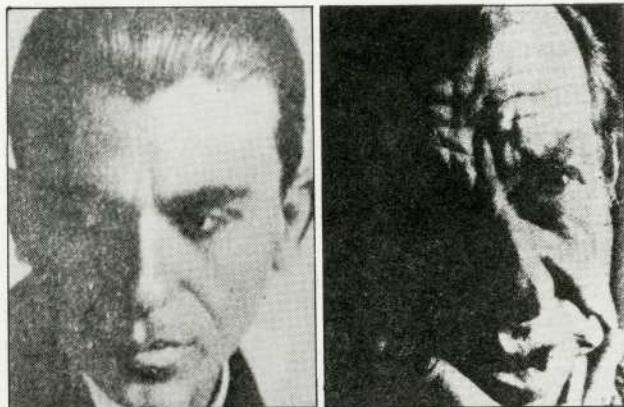
Poznato je da se Maurovićev likovni izraz gotovo poistovjećuje sa stripom. To je način viđenja »akcionom tehnikom pogleda« i mišljenja koje počinje od prepoznatljive kompozicijske ideje i dalje se sigurno razgrađuje u dinamičkom crtačkom postupku. Obzirom da se na nekim od ratnih crteža, pokazanih na ovoj izložbi, naslućuje baš **to stripovno**, javila se ideja o mogućoj **interpretaciji i animaciji dijela izložbe** putem strip-forme. Neki elementi stripa u ovom slučaju samo su **metoda** i određena šansa da se još više naglase primarne kvalitete pojedinih crteža. Radi se o crtežima **putem stripa, a ne u stripu**, jer to strukturalno i nije moguće.

Postupak zahtijeva sigurno praktično poznavanje jezika medija i zato ovaj dio izložbe »režira« poznati umjetnik stripa Žarko Beker, koji je sam odrastao uz Maurovićeve stripove.

Snežana Pavičić

»Barba Žvane«, plakat za film, 1949. g. sign. d. d.: ozeha Maurović, 1400 x 1004 mm

BIOGRAFIJA

Rođen je u mjestu Muo kraj Kotora 29. ožujka 1901., a umro u Zagrebu 2. rujna 1981. godine.

Djetinjstvo i mladost provodi u Dubrovniku, gdje je završio osnovnu školu i gimnaziju.

Želeći se upisati na Akademiju likovnih umjetnosti prvi puta dolazi u Zagreb početkom dvadesetih godina, no zbog teške materijalne situacije vraća se kući. 1921. godine je u vojnoj službi u Nišu, a slijedeće 1922. kraće vrijeme u Nevesinju i Sarajevu, kao rezervist i kao glumac. Iste godine po drugi puta dolazi u Zagreb i sa preporukom Ivana Meštrovića ponovo se upisuje na Akademiju. Uči kod profesora Ferde Kovačevića. Nakon nekoliko semestara odlazi sa Akademije »jer trebalo je od nečega i živjeti!«/1/. A živi stvarno i stvaralački od ilustriranja knjiga, dnevnih i periodičnih listova (»Jutarnji list« »Novosti«, »Ženski svijet«...), od crtanja karikatura (»Koprive«, »Kulisa«), dizajniranja plakata, oglasa, kalendara i ostalog propagandnog materijala. Radi u svim većim zagrebačkim štamparijama i grafičkim poduzećima (»Kugli«, »Rožankovski«, »Tipografija«, »Jugoštampa«). Od 1935. godine do rata, a djelomično i tokom rata u tjedniku »Zabavnik«, intenzivno se bavi crtanjem stripova. Nakon prvog cjelovitog stripa »jerenica mača koji izlazi u »Novostima« od svibnja do srpnja 1935. godine, slijedi niz iznimno crtanih stripova različitih žanrova: western (»Sedma žrtva«, »Trojica u mraku«...), avanturističko-egzotični (»Plijan demona džungle«, »Krvolok od Tanipura«), znanstveno-fantastični (»Ljubavnica s Marsa«, »Podzemna carica«), povišni (»Knez Radoslav«, »Braća Seljan«, »Zlatarevo zlaće«, »Ognjem i mačem«).

S NOP-om surađuje od samog početka ustanka. Zbog naprednih ideja i druženja sa ljevičarima dva puta je hapšen, 1941. i 1943. godine. U jesen 1944. godine odlazi u partizane i veći dio vremena provodi u jedinicama 8. kordunaške udarne divizije. Djeluje u Propodjelu ONOO-a za Pokuplje, a pred kraj rata dolazi u Kulturno-umjetnički odjel ZAVNOH-a u Topusko. Tada sa ostalim članovima odjela prelazi u Zadar, a potom u Šibenik. Osim uobičajenog propagandnog materijala radi i niz spontanijih ratnih crteža i ulja. Poslije rata nastavlja rad na stripu, ali ne onako intenzivno kao ranije. Do pedesetih godina radi uglavnom veće, propagandne plakate u Oglasnom zavodu Hrvatske. Nakon toga ponovo crta nekoliko značajnijih stripova (»Meksikanac«, »Brodolomci na otoku Mega«, »Opsada«...) koji se objavljuju u »Horizontu« i »Horizontovu zabavniku«. S Norbertom Neugebauerom adaptira »Gričku vješticu« za »Večernji list«, a zatim za »Plavi vjesnik« radi stripove slikarskog karaktera (»Biser zla«, »Rankov odred«) i nekoliko crno-bijelih (»Brod buntovnika«, »Kišova zagonetka«, »Posljednja petorica«). Dalje se, do kraja života bavi uglavnom slikarstvom.

Nosilac je Ordena zasluga za narod III reda, te nekoliko drugih nagrada i priznanja.

1./ Veselko Tenžera, »Pustolovina Starog Mačka«, Start 12. siječnja 1977. »Udaljen je, ili, ako hoćete, izbačen sa Likovne akademije, što ga je, po logici stvari, dovelo u blizinu tiskare, gdje se krv i crnilo tako strasno miješaju, a veliki snovi raspadaju (kao kadrovi u stripu) na ulomke stvarnosti, s okrutnim nalozima dana u svakodnevnom poništavanju učinjenog«.

BILJEŠKE:

- To su stripovi: »Posljednja pustolovina Starog Mačka«, »Gospodar zlatnih breгова« i »Sablast zelenih močvara«.
- Franjo Matija Fuis (1908-1943) poznati predratni zagrebački pisac i fotoreporter. Tokom rata bio je u vojnoj službi partizana i za njih je radio kao obavještajac pod šifrom »Galeb«. Poginuo je u avionskoj nesreći kod Plitvičkih jezera. 1977. godine novinar »Vjesnika« Aleksandar Vojinović pokušao je rekonstruirati događaje oko te nesreće.
- Mladen Hanzlovsky, »Strip, Maurović i mi«, katalog izložbe, Galerija »Nova« 1976/77. godine.
- Dejan Lučić, »Andrija Maurović«, Zdravo, 2. ožujak 1981.
- Neven Kepeski i Boro Kokan, »Kriv za nacionalni strip«, Mladost, br. 1189, 2. svibnja 1980. godine.
- Vera Horvat-Pintarić, »Autorski strip zagrebačke škole«, Kultura br. 28, Beograd 1975.
»U ratnim godinama stripovna se proizvodnja nastavlja u tjedniku »Zabavnik« kojeg uređuje Walter Neugebauer. U svakom broju šest stranica namijenjene su stripu, uglavnom domaćih autora. Neugebauer dalje radi strip zabavnog karaktera, a Maurović i mladi autori obrađuju strip s temama iz nacionalne povijesti (»Seoba Hrvata«, »Knez Radoslav«, »Tomislav«), egzotični strip »Grob u prašumi« prema dokumentiranim spisima hrvatskih istraživača braće Seljana, pustolovni strip »Propali grad« koji opisuje doživljaje hrvatskih istraživača na Uskršnjim otocima i western strip »Osvajači Zapada« koji obrađuje sudbinu hrvatskih iseljenika na dalekom Zapadu. Prema romanu Pierre Benoita stripovana je također priča iz života pomoraca (»Atlantida« crtač Ferdo Bis), Steven-sonov »Zlatni otok« i povijesna pustolovina »Ahurmazda na Nilu«.
- Aleksandar Vojinović, »Sjećanje na zaborav«, Start, 26. rujna 1981.
- U intervjuu kojeg je Andrija Maurović dao 1976. godine kustosu Muzeja revolucije naroda Hrvatske mr Šmiljki Mateljan, spominje, između ostalog, da mu je boje za te slike dao Đuro Tiljak, a platna Edo Murtić.
- Prema scenarijima Mahmuda Konjhodžića, Josipa Barkovića, Rudija Aljinovića, Vicka Raspora i ostalih poznatih autora.
- Mata Bošnjaković, »Strip u NOB-u, NOB u stripu«, katalog Salona jugoslavenskog stripa, 21-30. rujna 1984, Vinkovci »Konfeksijski strip baziran je na osnovnim činjenicama da je rat strahota, da je to tragedija i pojedinca i naroda, da je narodnooslobodilačka borba bila herojska, a da je neprijatelj bio budala. Ovakav pristup svakako je promašaj, ali i unižavanje važne teme.«
- Vera Horvat-Pintarić prvi je i najbolji analitičar Maurovićevog likovnog izraza. Istraživačkim radom i vrlo iscrpnom dokumentarnom građom postavila je osnovne kriterije u pristupu sagledavanja i valorizacije Maurovićevog opusa.

KATALOG

— ORIGINALNI RATNI CRTEŽI I ULJA NA PLATNU

- OSLOBODENJE CAZINA (Cazin, studeni 1944.) tuš, pero, 400 x 298 mm sign. olovkom d.d.: Maurović 1944; g. sred.: 10. XI 1944/oslobodenje Cazina
- IZ NARODNOOSLOBODILAČKE BORBE I (Topusko, jesen 1944.) tuš, kist, 201 x 292 mm sign. nema
- PARTIZAN (Topusko, jesen 1944.) tuš, kist, 292 x 201 mm sign. nema
- SPAVANJE U SLATINI KOD CAZINA (Slatina, jesen 1944.) tinta, pero, ugljen, 214 (217) x 298 mm sign. nema
- KOLONA KOD CAZINA (Cazin, jesen 1944.) tinta, pero, olovka, 295 x 407 mm sign. nema, naznaka olovkom g.l.: Baska iz Cazina
- RANJENICI U BOLNICI (oslobodeni teritorij Hrvatske, 1944/45.) olovka, 329 x 240 mm sign. nema
- RANJENIK NA SELJAČKIM KOLIMA (Cazin, jesen 1944.) akvarel, 210 x 291 mm sign. nema
- KOČIJAŠ (Slatina kod Cazina, jesen 1944.) ugljen, 299 x 203 (207) mm sign. nema
- U POMANJANKJU ŠIBICA (oslobodeni teritorij Hrvatske, 1944/45.) bajc, kist, 397 x 300 mm sign. nema
- REZANJE DUHANA (oslobodeni teritorij Hrvatske, 1944/45.) tuš, pero, olovka, 397 x 290 mm sign. nema
- BŌŽIĆ (oslobodeni teritorij Hrvatske, prosinac 1944.) tuš, pero, olovka, 398 x 287 mm sign. nema
- BORCI KRAJ VATRE (oslobodeni teritorij Hrvatske, 1944/45.) ugljen, 210 x 291 mm sign. nema
- KOLONA (oslobodeni teritorij Hrvatske, 1944/45.) ugljen, 201 x 291 mm sign. nema
- U VIDUŠEVCU ZA VRIJEME KIŠE (Viduševac, jesen 1944.) tuš, pero, olovka, 297 x 208 mm sign. nema
- TOVAR (oslobodeni teritorij Hrvatske, 1944/45.) tuš, pero, olovka, 297 x 205 mm sign. nema
- IZ PARTIZANSKE BOLNICE (Skokovi, studeni-prosinac 1944.) tuš, pero, tinta, 289 (291) x 384 mm sign. nema
- IZ PARTIZANSKE KUHINJE (Sredičko, listopad 1944.) bajc, kist, olovka, 395 x 300 mm sign. nema
- ŠIVANJE (Sredičko, jesen 1944.) bajc, kist, olovka, 397 x 297 mm sign. nema
- STRUGANJE OVCE (Pećigrad, jesen 1944.) tuš, tinta, pero, ugljen, 394 (399) x 295 mm sign. nema
- PRIJE PRIJELAZA KUPE (Pokuplje, prosinac 1944.) tuš, pero, olovka, 288 (291) x 400 mm sign. nema
- PARTIZANKA METE (oslobodeni teritorij Hrvatske, 1944/45.) tuš, pero, 397 x 293 mm sign. nema
- PISANJE NA STROJU (oslobodeni teritorij Hrvatske, jesen 1944.) tuš, pero, 397 x 298 mm sign. nema
- PRIPREMANJE HRANE (Pećigrad, jesen 1944.) tuš, pero, olovka, 209 x 297 mm sign. nema
- IZ BORBE (oslobodeni teritorij Hrvatske, 1944/45.) ugljen, 206 x 298 mm sign. nema
- PARTIZAN DUŠAN (Sredičko, 1944/45.) tuš, kist, 298 x 216 mm sign. nema
- PARTIZAN SAŠA (Sredičko, 1944/45.) tuš, kist, 287 x 197 mm sign. nema
- PARTIZANKA ZORKA (Sredičko, 1944/45.) tuš, kist, 307 x 218 mm sign. nema
- PARTIZANKA JASENKA (Sredičko, 1944/45.) tuš, kist, 300 x 220 mm sign. nema
- PARTIZAN ŠTEF (Sredičko, 1944/45.) tuš, kist, 286 x 198 mm sign. nema
- PARTIZAN S PIJETLOM (Sredičko, 1944/45.) tuš, kist, 292 x 199 mm sign. nema
- PARTIZAN JANDRAŠ (Sredičko, 1944/45.) tuš, kist, 297 x 220 mm sign. nema
- PARTIZAN BRKO (Sredičko, 1944/45.) tuš, kist, 286 x 199 mm sign. nema
- PARTIZAN S PETROLEJKOM (Sredičko, 1944/45.) bajc, kist, olovka, 396 x 298 mm sign. nema
- KONJANICI IZ ŠTABA 8. DIVIZIJE (zapadna Bosna, 1944/45.) tuš, tinta, pero, ugljen, 294 x 394 mm sign. nema
- KONJANICI U SELU (oslobodeni teritorij Hrvatske, 1944/45.) tuš, pero, ugljen, 297 x 207 mm sign. nema

36. IZVIDNICA (Skokovi, kasna jesen 1944.)
ugljen, 291 x 200 mm
sign. nema
37. PARTIZANI U POKRETU (Slatina kod Cazina, jesen 1944.)
tuš, tinta, pero, ugljen, 295 x 400 mm
sign. nema
38. IZVIDAČI (oslobođeni teritorij Hrvatske, 1944/45.)
tuš, pero, 298 x 393 mm
sign. nema
39. POVLACENJE (oslobođeni teritorij Hrvatske, 1944/45.)
tuš, pero, 293 (296) x 395 mm
sign. nema
40. POD KESTENOM U POKUPSKOM (Pokupsko, jesen 1944.)
tuš, pero, 291 x 396 mm
sign. nema
41. RANJENIK IZ GAZINA (Cazin, 1944/45.)
tuš, tinta, pero, olovka, 407 x 298 mm
sign. nema
42. PARTIZAN S VREĆOM (oslobođeni teritorij Hrvatske, 1944/45.)
bajc, kist, 398 x 293 mm
sign. nema
43. PARTIZANI NA STRAŽI (oslobođeni teritorij Hrvatske, 1944/45.)
tinta, kist, 295 x 397 mm
sign. nema
44. U MAGLI KROZ BOSNU (zapadna Bosna, 1944/45.)
ugljen, 300 x 406 mm
sign. nema
45. PRELAZ KUPE (Pokuplje, 1944/45.)
tuš, papir, 298 x 396 mm
sign. nema
46. BRIGADE PRELAZE RIJEKU (Pokupsko, 1944/45.)
tuš, pero, 290 (295) x 398 (404) mm
sign. nema
47. SLAVOLUK U SELU (Topusko, listopad 1944.)
tuš, pero, olovka, 296 x 401 mm
sign. nema
48. SLIKA IZ POKUPSKOG (Pokupsko, 1944/45.)
tu, pero, 296 (300) x 395 mm
sign. nema
49. PARTIZAN S KONJIMA (Pokupsko, 1944/45.)
tuš, pero, 280 (282) x 383 mm
sign. nema
50. ZASJEDA (oslobođeni teritorij Hrvatske, 1944/45.)
tuš, kist, 287 x 397 mm
sign. nema
51. PRIJENOS RANJENIKA (Skokovi, 1944/45.)
akvarelirani tuš, tinta, kist, pero, 295 x 396 mm
sign. nema
52. SLIKA IZ POKUPSKOG (Pokupsko, 1944/45.)
tuš, pero, olovka, 292 x 410 mm
sign. nema
53. BRIGADE U POKRETU (Pokupsko, 1944/45.)
tuš, pero, 300 (298) x 397 mm
sign. nema
54. PARTIZANI U BURI (oslobođeni teritorij Hrvatske, 1944/45.)
tuš, kist, 298 x 397 mm
sign. nema
55. SLUŠANJE RADIJA (oslobođeni teritorij Hrvatske, 1944/45.)
bajc, kist, 293 x 397 mm
sign. nema
56. OMLADINAC NA STRAŽI (oslobođeni teritorij Hrvatske, 1944/45.)
bajc, kist, 396 x 299 mm
sign. nema
57. UČENJE (oslobođeni teritorij Hrvatske, 1944/45.)
tuš, kist, 400 x 300 mm
sign. nema
58. ČITANJE (oslobođeni teritorij Hrvatske, 1944/45.)
tuš, kist, 400 x 300 mm
sign. nema
59. KOD STOLA (oslobođeni teritorij Hrvatske, 1944/45.)
tuš, kist, 300 x 400 mm
sign. nema
60. KOLONA (Vrnograč, 1944/45.)
tuš, pero, 208 x 298 mm
sign. nema
61. PARTIZANI U POKUPSKOM (Pokupsko, 1944/45.)
akvarel, 300 x 395 mm
sign. nema

62. PRIJEVOZ RANJENIKA (oslobođeni teritorij Hrvatske, 1944/45.)
tuš, pero, 294 x 392 mm
sign. nema
63. PREMA PEČIGRADU (blizina Pečiigrada, 1944/45.)
tuš, pero, 198 (203) x 298 mm
sign. nema
64. SKOKOVI (Skokovi, 1944/45.)
tuš, pero, crna olovka, 257 x 402 mm
sign. nema
65. STEFA (oslobođeni teritorij Hrvatske, jesen 1944.)
akvarel, 388 x 300 mm
sign. olovkom d.d.: Maurović 1944
66. NA STRAŽI (Pokupsko, jesen 1944.)
tuš, pero, 398 x 300 mm
sign. olovkom d.9 Maurović 1944
67. ČIŠĆENJE PUŠKE (Sredičko, jesen 1944.)
bajc, kist, 397 x 298 mm
sign. olovkom d.d.: Maurović 1944.
68. KURIR SPAVA (Sredičko, jesen 1944.)
bajc, kist, 299 x 396 mm
sign. olovkom d.d.: Maurović 1944
69. DRUGARICE (Pokupsko, jesen 1944.)
tuš, pero, 297 x 397 mm
sign. olovkom d.d.: Maurović 1944
70. MOTORIZACIJA (Pokuplje, jesen 1944.)
bajc, kist, 299 x 396 mm
sign. olovkom d.d.: Maurović 1944.
71. JURIŠ (Šibenik, proljeće 1945.)
ulje na platnu, 832 x 660 mm
dign. d.d.: Maurović 1945
72. KOLONA U SNIJEGU (Šibenik, proljeće 1945.)
ulje na platnu, 590 x 795 mm
dign. d.d.: Maurović 1945.
73. PRIJELAZ RIJEKE (Šibenik, proljeće 1945.)
ulje na platnu, 646 x 987 mm
sign. d.d.: Maurović 1945
74. KOLONA U SNIJEGU (Šibenik, proljeće 1945.)
ulje na platnu, 549 x 812 mm
sign. d.d.: Maurović 1945
75. PRIJE PRIJELAZA RIJEKE (Šibenik, proljeće 1945.)
ulje na platnu, 527 x 818 mm
sign. d.d.: Maurović 1945
76. KOLONA U SNIJEGU (Šibenik, proljeće 1945.)
ulje na platnu, 742 x 550 mm
sign. d.d.: Maurović 1945.
vl. Branka BAKARIĆ

Izdavač: Muzej revolucije naroda Hrvatske

Odgovorni urednik: Boris Heršak

Autor izložbe: Snježana Pavičić

Katalog (predgovor, kataloški podaci, biografija): Snježana Pavičić

Design (katalog, plakat, pozivnica, razglednica, bedževi, letak) i likovni postav izložbe: Žarko Bekker, Nina Kallay i članovi Likovnog ateljea Vjesnikove "Agencije za marketing"

Fotografije: Dražen Pomykalo i Jozo Četković

Izbor fotografija iz zbirke MRNH: Nataša Mataušić i Bosiljka Komadina

Tehnički postav: Antun Škrebilin i Branko Plejić

Naklada: 600 komada

ANDRIJA MAUROVIĆ—OLD MICKEY IN THE NATIONAL WAR LIBERATION

This exhibition contains a number of Maurović's works but his original war drawings and oil paintings are in cultural — historical and estetical sence the most important items.

Andrija Maurović joined the partisans in the autumn 1944 and he served in the Eight division of Kordun. But he expressed his human, social and ethical views of life much earlier. As a secondary-school pupil in Dubrovnik he took part in political events of prewar Yugoslavia. Together with his young-winger friends who had accepted progressive communist view of life, he bravely spread ideas of the October Revolution in Russia and of it's leader Lenin. He supported democratic rights and freedom.

On his arrival to Zagreb, he continued with his political work because of wich he was arrested twice, in 1941 and in 1943. With his joining the partisan units he definitely confirmed his attitude. Besides the usual propaganda material such as advertisements and posters, leaflets, wall-newspapers, political slogans and so on, he also spontaneously made series of drawings and oil paintings. He worked in the Department for propaganda of National Liberation Council for Pokupje, and before the end of the war he become the member of the Cultural-artistic Department of the National Antifascist Council of the National Liberation of Croatia wich moved from Topusko to Zadar and later on in Šibenik.

It is a well known fact that Andrija Maurović is outstanding talent and one of the most famous artists of strip cartoons and that his artistic expression is directly connected with that medium (choice of composition, frame, context, structure, dynamism, typical line, graphic representation...). That way of expression is a motive for interpretation and animation of one part of the exhibition in a form of cartoon. Some elements of cartoon are only a method and chance for emphasising primary qualities of some drawings. We consider that according to the fact that Maurović got down to work on adaptation of revolutionary subject matters creatively and frankly before and after the World Warr II, it is necessary to exhibit some of that items. During his whole life he was a very brave, honest and a good man and his artistic value as well as his artistic work is the evidence of his honorable attitude of mind.

Momus